

Keeleoskus pakub lisaväärtust - Kakskeelsetel on konkurentsieelis

Üle 2000 aasta on inimesed tundnud huvi selle vastu, kas rohkem kui ühe keele valdamine ja kasutamine võib mõtlemist ja ajutegevust parandada. Viimase aasta jooksul on ilmunud maailmas suur hulk artikleid, kus väidetakse, et võime kasutada rohkem kui ühte keelt võib anda märkimisväärse eelise.

Praeguseks on Euroopa Komisjoni 2009. aasta uuringu „Mitmekeelsuse panus loovusesse” raames tehtud olemasolevate andmete esimene teadaolev makroanalüüs. Muu hulgas otsiti erinevatest uuringutest sarnaseid leide. Erilist tähelepanu pöörati uuema aja aju-uuringutele.

„Võimalus heita piltdiagnostiliste võtete abil pilk aju sisemusse pakub uusi murrangulisi teadmisi selle kohta, mis juhtub ajus siis, kui inimene õpib või kasutab mitut keelt,” märgib David Marsh (Jyväskylä ülikool, Soome), kes koordineerib uuringu taga seisva rahvusvahelise teadlasterühma tööd. „Neuroteaduste uuema aja uuringud tõendavad üha kindlamalt, et keeled teevad inimesele tõepoolest head.”

Uuringuleidude järgi on tuvastatud kuus põhivaldkonda, kus keelte valdamine võib kutsuda ajus esile muutusi ja tuua inimesele kasu. Üheks selliseks valdkonnaks on mälu funktsioonide, eriti lühiajalise töömälu paranemine. Sedalaadi mälu läheb vaja mõtlemisel, õppimisel ja otsuste langetamisel. „On ilmselge, et parem mälu võib avaldada kognitiivsetele funktsioonidele tugevat mõju,” lausub David Marsh, „ja see võib olla üks põhjus, miks mitmekeelne inimene saab keerukate ja paljunõudvate probleemide lahendamisega paremini hakkama kui ükskeelne inimene – näib, et mitmekeelne suudab teatud mõtlemisprotsesse paremini juhtida.”

„Iseäranis suurt huvi pakub see aruanne seoses meie elu ja tööga infoajastul,” märgib Gisella Langé (Itaalia), „sest mõned uuringuleiud on otseselt seotud sedalaadi vilumustega ja oskustega, mida me tänapäeva ühiskonnas vajame. Näiteks parem võime eirata kõrvalist ja tähtsusetut teavet ja ka suurem vaimne paindlikkus on mõlemad sellised omadused, mida tuleks inforohkete internetikeskkondade ajajärgul arendada.”

Uuringuekspert Hugo Baetens Beardsmore (Belgia) ütleb, et rohkem kui ühe keele valdamisega kaasnevad eelised ei pruugi piirduda kaugeltki mitte vaid keele enda kasutamisega. „Kui küsida inimestelt, miks me keeli õpetame ja õpime, siis nad vastavad harilikult, et see laseb teiste inimestega suhelda. Uuring näitab aga selgesti, et keeled toidavad meelt ja nende positiivne mõju ei piirdu kaugeltki ainult võimega erinevates keeltes suhelda. See viib meid tagasi küsimuseni, miks mõned riigid on võtnud õppekavva kreeka ja ladina keele. Üks põhjus ongi olnud veendumus, et nende keelte õppimine teravdab mõistust ja tugevdab isiksust.”

Aruande järgi pakub mitmekeelsus kuut peamist hüve, mis on seotud õppimisega üldiselt, keeruka mõtlemise ja loovusega, vaimse paindlikkusega, inimsuhete ja suhtlemisoskusega ning mis võivad lausa tingida vanusega kaasneva vaimsete võimete vähenemise pidurdumise hilisemas eas. „Tulemused, mida pakub dementsuse negatiivse mõju edasilükkumine 2–4 aasta võrra, on tähelepanuväärsed nii üksikisiku, tema perekonna ja sõprade kui ka riigi tervishoiuteenuste ja -eelarve seisukohast,” sõnab teadur Peeter Mehisto (Ühendkuningriik).

„Keeled võivad olla peamiseks pädevuse kujundajaks ja sellele ei ole seni piisavalt tähelepanu pööratud,” leiab María Jesús Frigols (Hispaania). „Kokkuvõttes paistab üha selgemini, et ükskeelsed inimesed on tänapäeva maailmas selgelt ebasoodsamas seisus. Kui me tõesti tahame üles ehitada tugeva ja õitsva Euroopa, mis suudab jõudsalt esilekerkivate majandushiiglastega Aasias ja mujal edukalt konkureerida, peame muutma tõhusa keeleõppe kõigile kättesaadavaks.”

Dieter Wolffi (Saksamaa) sõnul puudutab käesolev aruanne muu hulgas seda, millal ja kuidas tuleks keeli õpetada, sest juba Donald Hebb on öelnud: „Koos erutuvatel närvirakkudel tekivad omavahelised ühendused.” Wolffi arvates innustatakse praeguse aja keeleõppes lapsi liiga vähe mõtlema keerukamatele tähendusrikastele teemadele, mis panevad ajurakud tööle. Keelt ei tasu õpetada noortele rangelt iseseisva aina. Palju tõhusam on ühendada teise keele õpe muude õppeainetega. Sama kehtib ka matemaatika kohta, aga numbrites mõtlemine on paljude kooliainete ja ka koolivälise päriselu loomulik osa. Keele puhul ei pruugi see alati nii olla.

David Marsh lisab teema jätkuks: „Varem eeldasime, et ajus leiavad muutused aset ainult juhul, kui inimene on kaks- või kolmkeelne ehk valdab mitut keelt väga kõrgel tasemel. Nüüdisaja uuringud aga näitavad, et lisakeele õpe põhjustab aju elektrilises aktiivsuses muutusi palju varem kui enne arvati. See teadmine mõjub innustavalt kõigile, kellel on olnud oma elus võimalus mõnda teist keelt õppida või kelle jaoks see on muul moel aktiivne lisakeel.”

On tõsi, et mitmekeelsusega kaasneb palju müüte ning et ajus toimuva kohta on aastate jooksul päris pööraseid asju väidetud. Veel ei ole jõutud *heureka*-hetkeni, mil saaks kõhklemata näidata otsest põhjuslikku seost keelte ja mitmekeelsete inimeste eeliste vahel. Uuringu tulemusena on aga selle väite kinnituseks kogunemas hulgaliselt tõendusmaterjali ning niisuguse seose olemasolu tundub üha tõenäolisem.

Aruandes esiletoodud kuus peamist mitmekeelsusega kaasnevat hüve:

- **Suurem õpivõime (õppiv meel)**

Keele valdamine võib parandada mälu funktsioone, eriti lühiajalist töömälu. Tänu sellele saab teavet kauem ajus hoida ning mõtteprotsesside aktiveerimiseks jääb rohkem aega. Parem mälu võib avaldada kognitiivsetele funktsioonidele tugevat

mõju. Hariduse seisukohalt mõjutavad keeled positiivselt ka teiste õppeainete omandamist.

- **Suurem vaimne paindlikkus (paindlik meel)**

Maailma vaatlemine läbi „erinevate prillide” avab inimesele rohkem uusi võimalusi ja mõtteviise. Rohkem kui ühe keele valdamine pakub lisaväärtust, mis ei piirdu ainult keele endaga, vaid võimaldab arendada mitmesuguseid erioskusi. Infoajastul võib see teatavat tüüpi mõtlemis- ja suhtlusoskuse (digitaalse kirjaoskuse) omandamisel tähtis olla.

- **Parem probleemilahendusoskus (probleeme lahendav meel)**

Inimesel on parem võime lahendada probleeme, mis nõuavad suurt kognitiivset võimekust, sealhulgas abstraktse mõtlemise oskust, üldmõistete ja loovate hüpoteeside sõnastamise oskust. Need oskused parandavad inimese suutlikkust probleeme ära tunda, mõista ja lahendada.

Probleemide lahendamisel on üks põhioskus võime eirata kõrvalist ja tähtsusetut teavet. Sedalaadi pärssiv kontroll toimib filtrina, mis laseb inimesel etteantud ülesandele keskenduda. Inforikastes internetikeskkondades orienteerumisel ja keerukate mängude mängimisel kujutab see oskus endast põhipädevust.

- **Paremad inimsuhetega seotud oskused (suhtlev meel)**

Mitmekeelsus võib süvendada nii suhtlemisoskust kui ka teadmisi inimeste vahelise suhtlemise kohta. See aitab teiste inimeste suhtlusvajadust paremini tajuda, ammutada konteksti kaudu olukordade kohta täpsemat teavet ning arendada suhtlemisel endas mitut oskust. Parem suhtlemisvõime võib ka inimese loovust tuntavalt elavdada.

- **Paremad metalingvistilised võimed (metalingvistiline meel)**

Metalingvistilised võimed lasevad paremini mõista, kuidas saavutada elus keele abil erinevaid eesmärgi ning mil viisil keel funktsioneerib. Mitmekeelsus suurendab arusaamist sellest, mis on sõnade taga, aitab keelekasutust rikastada ja paremaks suhtlejaks saada.

- **Vanusega kaasnev vaimsete võimete vähenemine pidurdub (vananev meel)**

Mitmekeelsus aitab aeglustada vanusega kaasnevat vaimsete võimete halvenemist, näiteks mõnede dementsuse vormide arengut. Näib, et see pidurdab inimese vananedes tekkivate kognitiivsete protsesside hoogu, aidates ajal patoloogiale paremini vastu seista.

Arvatakse, et mitmekeelsus suudab neuropatoloogiliste kahjustuste teket 2–4 aastat edasi lükata. Vaimsete võimete vähenemise edasilükkamist kas või kuue kuu võrra peetakse rahvatervise ja ühiskonna seisukohast märkimisväärseks saavutuseks.

Mitmekeelsuse seos loovusega ilmneb siin võimes säilitada ühiskonna vanemates eärühmades kognitiivsed võimed.

Teadusliku aruande kokkuvõte (inglise keeles)

http://eacea.ec.europa.eu/llp/studies/documents/study_on_the_contribution_of_multilingualism_to_creativity/compendium_part_1_en.pdf

Kontaktandmed ajakirjanikele:

Peeter Mehisto

Londoni Ülikool

peeter@mehisto.eu

+ 44 0 75 52 75 00 69

Teate edastas:

Edydt Johanson

Integratsiooni ja Migratsiooni

Sihtasutus Meie Inimesed

tel. 659 9842

edydt.johanson@meis.ee